

PREDLOG ZAKONA O DOPOLNITVAH ZAKONA O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM ZAKONA

Pravice do starševskega varstva in družinskih prejemkov ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 26/14, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G, 14/18, 81/19, 158/20, 92/21 in 153/22; v nadaljnjem besedilu: ZSDP-1).

V veljavni ureditvi obstaja diskrecijska pravica centra za socialno delo, da družini dodeli družinske prejemke, kamor spada tudi otroški dodatek, v materialni obliki namesto v denarju. Kadar obstaja velika verjetnost, da družina posamezne denarne oblike družinskega prejemka ne bo namenila za namene, ki so s tem zakonom predvideni in bo zato ogrožena socialno ekonomska varnost otroka, lahko center odloči, da se posamezni prejemek ne izplača v denarju, ampak v obliki konkretnih dobrin, na podlagi naročilnice za konkretno blago, plačila posameznih računov in podobno. Center za socialno delo tako odloči, kadar njegovo domnevo o nenamenski porabi prejemka potrjuje poznavanje razmer v posamezni družini. Razlogi za to so lahko: alkoholizem in druge oblike zasvojenosti, zanemarjanje otroka, težave pri izvajanju starševskih dolžnosti. Center mora v vsakem posameznem primeru izpeljati ugotovitveni postopek in ne obstaja avtomatizem dodelitve pravice v materialni obliki.

V veljavni ureditvi je znesek otroškega dodatka za otroke do 18. leta enak, ne glede na to, ali otrok po zaključku osnovnošolskega izobraževanja ne nadaljuje z izobraževanjem v srednješolskih programih, s katerimi bi pridobil višjo raven izobrazbe ali pa višjo raven kvalifikacije po postopkih pridobivanja kvalifikacije, opredeljenih v zakonih, ki urejata poklicne kvalifikacije.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE ZAKONA

2.1 Cilji

Cilji predlaganega zakona so:

- povečanje otrokovih koristi,
- izboljšanje položaja otrok s spodbujanjem družin, da obiskujejo osnovno šolo in nadaljnje izobraževalne programe.

2.2 Načela

Predlog zakona upošteva že uveljavljena načela:

- učinkovitosti,
- varstva pravic,
- zakonitosti,
- ekonomičnosti,
- pravne varnosti.

2.3 Poglavitne rešitve

S predlagano novelo se uvaja avtomatizem pri dodelitvi otroškega dodatka v materialni obliki, in sicer se enemu od staršev otroški dodatek za otroka izplačuje v naravi tri mesece, če Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport s pravnomočno odločbo v prekrškovnem postopku ugotovi, da učenec iz neopravičljivih razlogov ne obiskuje pouka ali drugih dejavnosti v okviru obveznega programa osnovne šole, in o tem obvesti center za socialno delo. Po sedaj veljavni zakonodaji ne gre za avtomatizem, temveč mora center za socialno delo v vsakem primeru posebej izvesti ugotovitveni postopek.

S predlagano novelo zakona se znesek otroškega dodatka zniža za 33 odstotkov, kadar otrok po zaključku osnovnošolskega izobraževanja ne nadaljuje z izobraževanjem v srednješolskih programih, s katerimi bi pridobil višjo raven izobrazbe ali pa višjo raven kvalifikacije po postopkih pridobivanja kvalifikacije, opredeljenih v zakonih, ki urejata poklicne kvalifikacije. S tem želi predlagatelj spodbujati otroke, da dosežejo višjo raven izobrazbe od osnovnošolske.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog bo za državni proračun in druga javna finančna sredstva pomenil prihranek sredstev.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Predlog ne predvideva porabe proračunskih sredstev v obdobju, za katerega je bil državni proračun že sprejet.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

5.1 Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih

Prikazana je ureditev pravice do otroških dodatkov po izbranih državah.

Avstrija

Starost: splošno do 18 let (nekateri izjeme do 24 let ali dlje)

Višina:

0-3 leta: 114 EUR

3-10 let: 121,90 EUR

10-19 let: 141,50 EUR

19+ let: 165,10 EUR

Za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo: 155,90 EUR na mesec dodatno

Za družine z dvema otrokoma: 7,10 EUR za vsakega otroka dodatno

Za družine s tremi otroki: 17,40 EUR za vsakega otroka dodatno

Za družine s štirimi otroki: 26,50 EUR za vsakega otroka dodatno

Za družine s petimi otroki: 32 EUR za vsakega otroka dodatno

Dodatno za velike družine:

20 EUR na mesec za tretjega in nadaljnje otroke, če obdavčljivi dohodek družine v preteklem letu ne presega 55.000 EUR.

Nemčija

Starost: 18 let (izjemoma do 21 let)

Višina:

Prvi otrok: 194 EUR

Drugi otrok: 194 EUR

Tretji otrok: 200 EUR

Četrti in naslednji otrok: 225 EUR

Ni višjih zneskov glede na starost otroka.

Švedska

Starost: 16 let (podaljšanje, če se redno šola)

Višina:

129 EUR

Dodatno za družine z več otroki:

15 EUR za drugega otroka

75 EUR za tretjega otroka

179 EUR za četrtega otroka

129 EUR za petega in naslednje otroke

Estonija

Starost 16 let (19 let, če se redno šola)

Višina:

Prvi in drugi otrok: 60 EUR

Tretji otrok: 100 EUR

Za družine s 3–6 otroki: dodatno 300 EUR na mesec

Za družine s 7 otroki in več: dodatnih 400 EUR na mesec

5.2 Prilagojenost ureditve pravu Evropske unije

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom Evropske unije.

6. DRUGE POSLEDICE, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

Predlog zakona bo imel administrativne posledice v postopkih oziroma za poslovanje javne uprave, saj bodo določeni postopki odločanja avtomatizirani, do sedaj pa je bilo treba v vsakem primeru posebej izpeljati ugotovitveni postopek.

6.2 Presoja posledic za socialno področje

Sprejem zakona bo vplival na socialno področje, in sicer na pravice iz starševskega varstva in družinskih prejemkov.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, 26/14, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G, 14/18, 81/19, 158/20, 92/21 in 153/22) se v 72. členu za tretjim odstavkom dodata nova četrti in peti odstavek, ki se glasita:

»(4) Kadar otrok po zaključku osnovnošolskega izobraževanja ne nadaljuje z izobraževanjem v srednješolskih programih v skladu z zakonom in s katerimi pridobi višjo raven izobrazbe, kot določa zakon, ki ureja poklicno in strokovno izobraževanje, ali višjo raven kvalifikacije po postopkih pridobivanja kvalifikacije, opredeljenih v zakonu, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije, se posamezni znesek otroškega dodatka zniža za 33 odstotkov.

(5) Ne glede na prejšnji odstavek se znesek otroškega dodatka izplačuje v celoti za učence s posebnimi potrebami iz 75. člena Zakona o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-K).«.

2. člen

V 99. členu se za drugim odstavkom doda nov tretji odstavek, ki se glasi:

»(3) Če Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport s pravnomočno odločbo v prekrškovnem postopku ugotovi, da učenec iz neopravičljivih razlogov ne obiskuje pouka ali drugih dejavnosti v okviru obveznega programa osnovne šole, in o tem obvesti center za socialno delo, se otroški dodatek enemu od staršev tri mesece izplačuje v obliki konkretnih dobrin, na podlagi naročilnice za konkretno blago, plačila posameznih računov in podobno. Ukrep se ob izteku podaljša za nadaljnje tri mesece v kolikor učenec iz neupravičenih razlogov ni obiskoval pouka ali drugih dejavnosti v okviru obveznega programa osnovne šole in je o tem osnovna šola obvestila center za socialno delo.«.

PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

3. člen (postopki v teku)

Postopki za uveljavljanje pravice do otroškega dodatka, ki so se začeli pred začetkom veljavnosti tega zakona, se dokončajo po določbah Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 26/14, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G, 14/18, 81/19, 158/20, 92/21 in 153/22).

4. člen (začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV ČLENOV

K 1. členu:

Z otroškim dodatkom se staršem zagotovi dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otroka. Če otrok po zaključku osnovnošolskega izobraževanja ne nadaljuje z izobraževanjem v srednješolskih programih, s katerimi pridobi višjo raven izobrazbe ali pa višjo raven kvalifikacije po postopkih pridobivanja kvalifikacije, opredeljenih v zakonu, ki ureja nacionalne poklicne kvalifikacije, starši zanj niso upravičeni do tretjine otroškega dodatka. Za učence s posebnimi potrebami iz 75. člena Zakona o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-K) se znesek otroškega dodatka izplačuje v celoti.

Na ta način želimo starše spodbuditi, da se njihovi otroci vključijo v nadaljnje izobraževanje. S tem otroci dosežejo višjo stopnjo izobrazbe, zaradi česar se pozneje lažje zaposlijo, ker imajo več možnosti na trgu dela kot samo z osnovnošolsko izobrazbo. S tem je utemeljeno načelo največje otrokove koristi, saj v obzir jemlje ne le sedanost, temveč tudi otrokovo prihodnost in njegovo sposobnost, da se, ko odraste, s pomočjo zaposlitve postavi na lastne noge. Ukrep je pomemben tudi za preprečevanje medgeneracijske revščine, ki se s staršev prenaša na otroke z nadaljevanjem trenda nizke ravni formalne izobrazbe in s tem manjših možnosti zaposlitve.

K 2. členu:

Po veljavnem zakonu lahko center za socialno delo na podlagi diskrecijske pravice odloči, ali se bo posamezni družini otroški dodatek izplačal v naravi. Kadar obstaja velika verjetnost, da družina posamezne denarne oblike družinskega prejemka ne bo namenila za namene, predvidene s tem zakonom, in bo zato ogrožena socialna in ekonomska varnost otroka, lahko center za socialno delo odloči, da se posamezni prejemek ne izplača v denarju, ampak v obliki konkretnih dobrin, na podlagi naročilnice za konkretno blago, plačila posameznih računov in podobno. Center za socialno delo odloči v skladu s prejšnjim odstavkom, kadar njegovo domnevo o nenamenski porabi prejemka potrjuje poznavanje razmer v posamezni družini. Razlogi za to so lahko: alkoholizem in druge oblike zasvojenosti, zanemarjanje otroka ali težave pri izvajanju starševskih dolžnosti.

S tem predlogom želi predlagatelj določiti, da se otroški dodatek že po zakonu izplačuje v naravi za tri mesece, in sicer če Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport (v nadaljnjem besedilu: IRSŠ) po uradni dolžnosti obvesti pristojni center za socialno delo, da je s pravnomočno odločbo v prekrškovnem postopku ugotovil, da učenec iz neopravičljivih razlogov ne obiskuje pouka ali drugih dejavnosti v okviru obveznega programa osnovne šole. Predlagatelj želi spodbuditi, da otroci obiskujejo pouk ali druge dejavnosti v okviru obveznega programa osnovne šole in pridobijo osnovnošolsko izobrazbo. Na ta način želi doseči, da ima čim manj otrok nedokončano osnovno šolo.

K 3. členu:

Postopki za uveljavljanje pravice do otroškega dodatka, ki so se začeli pred začetkom uporabe tega zakona, se končajo po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 26/14, 90/15, 75/17 – ZUPJS-G, 14/18, 81/19, 158/20, 92/21 in 153/22).

K 4. členu:

Zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

72. člen (izjemna višina otroškega dodatka)

(1) Kadar otrok živi v enostarševski družini, se posamezni znesek otroškega dodatka poveča za 30 odstotkov.

(2) Če predšolski otrok, ki je mlajši od štirih let, ni vključen v predšolsko vzgojo v skladu s predpisi, ki urejajo vrtce, se posamezni znesek otroškega dodatka poveča za 20 odstotkov.

(3) Enostarševska družina je skupnost enega od staršev z enim ali več otrokom, kadar je drugi od staršev umrl in otrok po njem ne prejema prejemkov za preživljanje ali je drugi od staršev neznan ali kadar otrok po drugem od staršev prejemkov za preživljanje dejansko ne prejema.

99. člen (materialna oblika družinskih prejemkov)

(1) Kadar obstaja velika verjetnost, da družina posamezne denarne oblike družinskega prejemka ne bo namenila za namene, ki so s tem zakonom predvideni in bo zato ogrožena socialno ekonomska varnost otroka, lahko center odloči, da se posamezni prejemek ne izplača v denarju, ampak v obliki konkretnih dobrin, na podlagi naročilnice za konkretno blago, plačila posameznih računov in podobno.

(2) Center odloči v skladu s prejšnjim odstavkom, kadar njegovo domnevo o nenamenski porabi prejemka potrjuje poznavanje razmer v posamezni družini. Razlogi za to so lahko: alkoholizem in druge oblike zasvojenosti, zanemarjanje otroka, težave pri izvajanju starševskih dolžnosti.